

Kitaabka Daanyeel - Boqol iyo Afartan iyo Siddeedaad

Daaha-ka-qaadista Miisaska Nebiyadeed: Aragtidii Xabaquuq iyo Riyadii Miller

Jeff Pippenger
2024-03-20

Korodhka aqoonta ee uu matalayo muujintii Wabiga Ulai waa wixii ugu dambayntii lagu qoray labadii loox ee Xabaquuq.

“Waxbarid si gaar ah ugu habboonayd xaaladdoodii hubanti-la’aanta iyo sugitaanka ayaa lagu dhex tolnayd waxsii sheegyadii ay u arkayeen inay khuseeyaan wakhtiga imaatinka labaad; waxbariddaasuna waxay ku dhiirrigelinaysay inay si samir leh rumaysadka ugu sugaan in wixii markaas fahamkooda ka madoobaa wakhtigiisa ku habboon loo caddeyn doono.

“Waxsii nebiyadan ka mid ahaa tii Xabaquuq 2:1–4: ‘Waxaan istaagi doonaa waardiyahayga, oo waxaan isku taagi doonaa munaaradda, oo waxaan fiirin doonaa si aan u arko waxa uu igula hadli doono, iyo waxa aan ku jawaabi doono markii lay canaanto. Markaasaa Rabbigu ii jawaabay, oo yidhi, Qor riyada, oo looxyada ku caddee, in kii akhriyaa uu ku ordo. Waayo, riyadu weli waxay ku saabsan tahay wakhti la goostay, laakiinse ugu dambaysta way hadli doontaa, mana beenin doonto; in kastoo ay raagto, sug iyada; maxaa yeelay, hubaal way iman doontaa, mana raagi doonto. Bal eeg, naftiisa kan isla weynowday qumman kuma aha isaga dhexdiisa; laakiin kan xaqa ahi rumaysadkiisa ayuu ku noolaan doonaa.’”

Sannadkii horeba ee 1842 jihatntii nebiyaddan ku qornayd ee ahayd, “Qor aragtida, oo looxyad ku caddee, si kii akhriyaa uu ugu ordo,” ayaa Charles Fitch ku dhalisay diyaarinta jaantus nebiyadeed oo lagu muujiyo aragtiyadii Daanyeel iyo Muujintii. Daabicidda jaantuskan waxaa loo arkay dhammaystirka amarkii Xabaquuq la siiyey. Hase ahaatee, markaas qofna ma dareemin in isla nebiyaddan lagu soo bandhigay dib-u-dhac muuqda oo ku yimaadda rumoobidda aragtida—wakhti dib-u-dhac ah. Niyad-jabkii dabadeed, Qorniinkan ayaa u muuqday mid aad u macne weyn leh: “Waayo, aragtidu weli waa wakhti la cayimay; laakiin ugu dambaysta way hadli doontaa, mana beenin doonto: in kastoo ay dib u dhacdo, sug; maxaa yeelay, hubaal way iman doontaa, dib u dhici mayso.... Kan xaqa ahu rumaysadkiisa ayuu ku noolaan doonaa.” *The Great Controversy*, 391, 392.

Labadii loox ee Xabaquuq si nebiyaysan ah waa laba markhaati. Sida Kitaabku sheegay, laba markhaati waa in la isu keenaa si runta loo adkeeyo.

Laakiin hadduu ku dhegaysan waayo, qaado weliba hal ama laba kale, si hadal kasta loogu xaqiijiyo afka laba ama saddex markhaati. Matayos 8:16.

Markii labada loox ee Xabaquuq (jaantusyadii hormuudka ee 1843 iyo 1850) la isa saaro, waxay xaqiijiyaan runihii ahaa “dahabkii” riyadii Miller. Khaladkii 1843, oo lagu matalay looxa koowaad, marka lagu dul saaro looxa labaad, wuxuu adkeeyaa “wakhtiga dib-u-dhaca” ee aragtida. Miller

(waardiyihii astaan ahaan u taagnaa taariikhdaas) wuxuu weyddiiyey waxa uu ku hadli lahaa intii lagu jiray doodda taariikhdiisa.

Waxaan istaagi doonaa waardiyadayda, oo waxaan isa saari doonaa munaaradda, oo waan sii eegi doonaa si aan u arko waxa uu igu odhan doono, iyo waxa aan ku jawaabi doono marka lay canaanto. Xabaquuq 2:1.

Sayidku wuxuu ku amray Miller inuu qoro riyada, oo riyadiisii ayuu sanduuqii ay riyadu ku jirtay saaray miis ku yaallay bartamaha qolkiisa.

Markaasaa Rabbigu ii jawaabay, oo wuxuu yidhi, Qor muujintan, oo ku caddee looxyo dushooda, si kii akhriyaa uu ula ordo. Xabaquuq 2:2.

Miisasku markaas waxay tilmaamayaan wakhtiga dib-u-dhaca iyo niyad-jabkii ugu horreeyey.

Waayo, muujintii waxaa loo asteeyey wakhti go'an; laakiin ugu dambaysta way hadli doontaa, beenna sheegi mayso. In kastoo ay raagto, sug iyada; maxaa yeelay hubaal way iman doontaa, mana raagi doonto. Xabaquuq 2:3.

Markaas labada qaybood ee lagu muujiyo kororka aqoonta ku salaysan ayaa la metelay.

Bal eega, naftiisa kibirka ku korodhay kuma qummana isaga dhexdiisa; laakiin kan xaqa ahi rumaysadkiisa ayuu ku noolaan doonaa. Xabaquuq 2:4.

Labada nooc ee caabudayaasha ah waxaa lagu muujin lahaa habka imtixaanka ee ku qoran cutubka laba iyo tobnaad ee Daanyeel.

Oo wuxuu yidhi, Tag jidkaaga, Daanyeelow, waayo erayadani way xiran yihiin oo la shaabadeeyey ilaa wakhtiga dhammaadka. Kuwo badan waa la daahirin doonaa, oo la caddayn doonaa, oo waa la tijaabin doonaa; laakiinse kuwa sharka leh si shar ah bay u falayaan; oo kuwa sharka leh middoodna ma ay garan doonaan; laakiinse kuwa caqliga leh way garan doonaan. Daanyeel 12:9, 10.

“Xigmadda leh” ee Daanyeel waa bikradihii xigmadda lahaa ee Matayos 25, kuwaas oo lagu xaqeeyey rumaysad; kuwa sharka lahuna waxay ahaayeen bikradihii nacaska ahaa ee kibir lagu kor qaaday. Dhammaadka riyadii Miller, dahab-jawharaduhu waxay u taagan yihiin saliidda ku jirta masaalka tobanka bikradood, taas oo ahayd farriinta.

“Ilaah waa la caayaa marka aynaan aqbalin farriimaha uu noo soo diro. Sidaas ayaannu ku diidnaa saliidda dahabka ah ee uu jeclaan lahaa inuu nafaheenna ku shubo si loogu gaadhsiiyo kuwa mugdiga ku jira. Marka qayladu timaaddo, ‘Bal eega, aroosguuriyihii waa imanayaa; u baxa inaad ka hortagtaan isaga,’ kuwa aan helin saliidda quduuska ah, oo aan qalbiyadooda ku hayn nimcada Masiixa, waxay ogaan doonaan, sida bikradihii nacasyada ahaa, inayan diyaar u ahayn inay Sayidkooda la kulmaan. Iyagu naftooda kuma haystaan awood ay saliidda ku helaan, noloshooduna way burburtaa.” Review and Herald, July 20, 1897.

Dahabyadii Miller wakhtiyada ugu dambeeya waxay iftiimi lahaayeen toban jeer ka sii dhalaal badan, tirada tobanna waa astaan imtixaan, sida iftiinkuna uu astaan u yahay. Wakhtiyada ugu

dambeeya, oo lagu metelay dhammaadka riyadii Miller, iftiinka runta ee lagu matalay looxyadii Xabaquuq wuxuu soo saaraa farriin imtixaan ah, taas oo masaalka tobanka bikradood ku ah farriinta imtixaanka ee Qayladii Saqda Dhexe. Habkaas imtixaanku waa ku-celin habkii imtixaanka ee taariikhadii Millerite-ka, waayo masaalkii tobanka bikradood waxaa wakhtiyada ugu dambeeya lagu soo celinayaa xarafka xaraf.

“Marar badan ayaa laygu tilmaamaa masaalka tobanka bikradood, shan ka mid ahi ay xigmadda lahaayeen, shanna nacasnimo. Masaalkan waa la fuliyey, waana la sii fulin doonaa ilaa xarafka ugu dambeeya, waayo wuxuu leeyahay adeegsi gaar ah wakhtigan, oo sida farriinta malaa’igta saddexaad, waa la fuliyey, wuxuuna sii ahaan doonaa runta hadda jirta ilaa dhammaadka wakhtiga.” Review and Herald, August 19, 1890.

Khibraddii wakhtiga dib-u-dhaca ayaa mar kale si xaraf-xaraf ah loogu celin doonaa dhammaadka riyadii Miller, markaasay dahabkiisii dhagaxa ahaa toban jeer ka sii iftiimi doonaan qorraxda; sidaas ayaana lagu aqoonsanayaa in dhagaxyadu matalaan imtixaanka ugu dambeeya ee masaalka tobanka bikradood. Toban waa calaamadda imtixaan, dhammaadka tobanka maalmoodna Daanyeel iyo saddexdii mudane waxay muuqaal ahaan ka qurux badnaayeen kana buurbuurnaayeen kuwii cunayay cuntadii Baabuloon. Kuwa kibirka leh ee ku jira Xabaquuq oo ku noolaa ku-talagal, ee aan rumaysad ku noolayn, waxay horumariyeen dabeecaddii Baabuloon. Taariikhda Millerite-ka waxay noqdeen gabdhihii Baabuloon, Xabaquuqna baabtiisnimada ayaa loo adeegsaday in lagu aqoonsado dabeecaddooda.

Bal eeg, naftiisa kibray ma qummana isaga dhexdiisa; laakiinse kan xaqa ahu rumaysadkiisa ayuu ku noolaan doonaa. Oo weliba, maxaa yeelay wuxuu ku xadgudbaa khamriga, waa nin kibir badan, mana joogo gurigiisa; damaciisana wuxuu u ballaadhiyaa sida she’ool, oo isagu waa sida dhimasho oo kale, mana dhergo; laakiinse quruumaha oo dhan ayuu isu urursadaa, dadyowga oo dhanna nafsaddiisa ayuu u soo wada urursadaa. Kuwanu dhammaantood miyaanay isaga ka qaadi doonin masaallo, iyo maahmaah majaanjillo ah oo isaga ka gees ah, oo ay odhan doonaan, Waxaa iska hoogay kii badiya waxa aan isaga lahayn! ilaa goormaad? Iyo kii isa saara dhoobo culus! Kuwii ku qaniini lahaa miyaanay si kedis ah u kici doonin? Kuwii ku dhibi lahaana miyaanay soo toosi doonin? Oo waxaad iyaga u ahaan doontaa booli. Maxaa yeelay, quruumo badan baad dhacday, sidaas daraaddeed dadka hadhay oo dhan ayaa ku dhici doona; dhiigga dadka aawadiis, iyo dulmiga dalka, iyo magaalada, iyo kuwa dhex deggan oo dhan aawadood. Xabaquuq 2:4–8.

Habka imtixaanka ee lagu keenay bikradaha ku xusan Matayos shan iyo labaatan wuxuu soo saaraa koox cibaadaysadayaal ah oo horumariyey dabeecadda boqorka woqooyi (baadarinnimada), kaas oo isaguna yahay awooddii “quruumo badan dhacday.”

Rabbigu wuxuu leeyahay, Bal eega, waxaa imanaya qoom waqooyiga dalka ka yimid, oo quruun weyn ayaa laga kicin doonaa darafyada dhulka. Waxay qabsan doonaan qaanso iyo waran; waa naxariis daran yihiin, oo innaba naxariis ma leh; codkooduna wuxuu u guuxayaa sida badda; waxayna fuulaan fardo, iyagoo saf u diyaarsan sida rag dagaal ugu baxay oo kaa gees ah, gabadhay Siyonay. Annagu warkiisii waannu maqalnay; gacmahayagii way tabar beeleen; cidhiidhi ayaa na qabsaday, iyo xanuun sida naag foolanaysa. Ha u bixin duurka, hana

ku socon jidka; waayo, seefta cadowga iyo cabsi ayaa dhinac walba taal. Taydii qoomkaygiiyow, joonyad isku xidh, oo dambas ku dhex rogrog; u barooro sida mid wiil keliya u barooranaya, baroorasho qadhaadh oo aad u daran; waayo, baabbi'iyuhu si kedis ah ayuu noogu iman doonaa. Yereyaah 6:22–26.

Labada qaybood ee Xabaquuq waa kuwa rumaysadka lagu caddeeyey, iyo kuwa cunay oo cabbay caqiidooyinka Baabuloon. Kuwii ku jiray maalmaha ugu dambeeya ee riyadii Miller, oo lagu matalay bikrado, waxay midkood kobciyaan dabecadda Masiixa, sidaas darteedna waxay helaan shaabadda Ilaah, ama waxay kobciyaan dabecadda baabbanimada oo waxay helaan calaamadda bahalka.

“Wakhtigii ayaa la gaadhay in nuurka runta ah uu ka dhex iftiimo gudcurka akhlaaqeed. Fariinta malaa’igta saddexaad ayaa dunida loo diray, iyadoo dadka uga digaysa inay qaataan calaamadda bahalka ama tan sawirkiisa fooddooda ama gacmahooda. In calaamaddan la qaato waxay ka dhigan tahay in la gaaro isla go’aankii uu bahalku qaatay, oo la taageero isla fikradihii uu taageeray, iyadoo si toos ah looga hor imanayo ereyga Ilaah. Kuwa calaamaddan qaata oo dhan, Ilaah wuxuu ka yidhi, ‘Kaasuna wuxuu cabbi doonaa khamriga cadhada Ilaah oo aan waxba lagu qasin, oo lagu shubay koobka xanaaqiisa; oo waxaa lagu cadaabi doonaa dab iyo baaruud, iyadoo ay joogaan malaa’igaha quduuska ah iyo Wanka hortiiisa.’” Review and Herald, July 13, 1897.

Bikradaha cabba khamriga Baabuloon ayaa ugu dambaynta cabbi doona khamriga cadhada Ilaah. Ishacyaah dhexdiisa, kuwa sakhraansan ee Efrayim waxay sakhraanimadooda indha la’aanta ah ku muujiyaan iyagoo wax walba rogaya, falkaasna waa in loo tixgeliyaa sida “dhoobada dheryasameeyaha.”

Aqoonsiga “kan joogtada ah” inuu yahay astaan Masiixa, waxay runta “kan joogtada ah” madax-hoos u rogaysaa, waayo “kan joogtada ah” waa astaan shaydaani ah. Aqoonsigii Miller ee “kan joogtada ah” inuu yahay jaahilnimo ayaa si toos ah loogu matalay miisaskii Xabaquuq. Helitaankii Miller ee aayadda ku jirta Tesaloniika, taas oo u saamaxday inuu garto in waxa “la qaaday” ay ahayd jaahilnimo, si loo muujiyo “ninkii dembiga” ee fadhiya macbudka Ilaah, waa runta aasaasiga ah ee ku taalla 2 Tesaloniika, cutubka labaad.

“Waxaan sii akhriyey, mana aanan helin meel kale oo laga helay [tan maalinlaha ah], aan ka ahayn Daanyeel. Markaas ayaan [anigoo kaashanaya buug is-waafajin ah] qaatay erayadii la socday, ‘ka qaadi;’ isagu wuxuu ka qaadi doonaa tan maalinlaha ah; ‘tan iyo wakhtiga tan maalinlaha ah la qaadi doono,’ iwm. Waxaan sii akhriyey, oo waxaan mooday inaan qoraalkaas ka heli doonin wax iftiin ah; ugu dambayntiina waxaan imid 2 Tesaloniika 2:7, 8. ‘Waayo, qarsoodiga xumaantu durba wuu shaqaynayaa; keliya kii hadda celinayaa wuu sii celin doonaa, ilaa isaga jidka laga saaro, markaasna kan sharka leh waa la muujin doonaa,’ iwm. Oo markii aan qoraalkaas imid, bal eeg, sida runtaasu u caddaatay oo u ammaanaatay! Waa taas! Taasu waa tan maalinlaha ah! Haye haddaba, muxuu Bawlos uga jeedaa ‘kii hadda celinayaa,’ ama horjoogsanayaa? ‘Ninka dembiga’ iyo ‘kan sharka leh’ waxaa loola jeedaa Baabanimada. Haddaba, waa maxay waxa ka horjoogsanaya Baabanimada in la muujiyo? Waa jaahilnimo; sidaas daraaddeed, ‘tan maalinlaha ah’ waa inay ka dhigan tahay jaahilnimo.”

—William Miller, Second Advent Manual, bogga 66.” Advent Review and Sabbath Herald, Janaayo 6, 1853.

Macnaha “kan maalin kasta” ee ku jira Thessalonians, oo Miller uu ogaaday, waa runta aasaasiga ah ee tuducaas. Markii Bawlos aqoonsanayo kuwa aan jeclayn runta, oo sidaas daraaddeed heli doona khiyaano xoog leh, hubaal ahaan wuxuu tilmaamayaa nacaybka runta marka loo eego macnaha guud; laakiin runta si toos ah loogu tixraacayo tuducaas waa runta ah in “kan maalin kasta” uu matalo Roomaankii jaahiliga ahaa.

Iftiinka jidhku waa isha; haddaba haddii ishaadu qumman tahay, jidhkaaga oo dhammu iftiin buu ka buuxsami doonaa. Laakiin haddii ishaadu xun tahay, jidhkaaga oo dhammu gudcur buu ka buuxsami doonaa. Haddaba haddii iftiinka kugu jiraa gudcur yahay, gudcurkaasu sidee buu u weyn yahay! Ninna laba sayid uma adeegi karo; waayo, ama mid buu necbi doonaa, kan kalena wuu jeclaan doonaa; ama mid buu ku dhegganaan doonaa, kan kalena wuu quudhsan doonaa. Ma u adeegi kartaan Ilaah iyo maalka. Matayos 6:22–24.

Waxaa jira oo keliya jacayl loo qabo runta, ama nacayb loo qabo runta. Meel dhexe ma jirto. Khiyaanada xoogga badan ee ku timaadda bikradaha nacasyada ah ee Matayos labaan iyo shan waxay ku salaysan tahay diidmadda iftiinka dahabyada Miller ee matala imtixaanka ugu dambeeya. Imtixaankii ugu dambeeyey ee Israa’iiltii qadiimiga ahayd wuxuu ahaa imtixaankoodii tobnad, dahabyada Miller-na waxay maalmaha ugu dambeeya ifayaan toban jeer ka sii dhalaal badan. Astaanta diidmada dahabyada Miller waa “kan maalinlaha ah,” kaas oo kuwa sakhraansan ee Efrayim ay roggeen madax-hoos jiiikii saddexaad ee Adventism-ka. “Kan maalinlaha ah” waa astaan shaydaani ah oo paganism-ka ah. Kuwii sakhraansanaa waxay soo geliyeen dahab been-abuur ah, kaas oo ay ka keeneen Protestantism-ka riddada ah, kaas oo qeexaya “kan maalinlaha ah” inuu yahay astaan Masiixa.

Fahamka Miller ee ku saabsan jawharadihiisu waxay ku koobnayd taariikhda lagu soo dhex kiciyey. Isagoo ku qancay in Imaatinka Labaad uu yahay dhacdada xigta ee waxsii sheegidda, nabarkii dilaaga ahaa ee baabaysiga ee 1798, wuxuu keliya matali karayey boqortooyadii afraad oo ugu dambaysay ee dhulka ee Daanyeel labaad. Miller sidoo kale waxa uu ku koobnaa fahamkiisa ku saabsan “maalinlaha,” waayo markhaatigiisu waa in waxyiga lagu hoggaamiyey hab gaar ah oo waxbarasho, kaas oo uu ku sheegay in uu adeegsaday Kitaabkiisa Quduuska ah, Cruden’s Concordance, isla markaana uu akhriyey qaar ka mid ah wargeysyada. Go’aankiisii uu sidaas ugu barto wuxuu si fudud ugu yimid maskaxdiisa.

“Intii lagu jiray laba iyo tobanka sannadood ee aan deist ahaa, waxaan akhriyey taariikh kasta oo aan heli karay; laakiin hadda waxaan jeclaaday Baybalka. Wuxuu wax ka barayay Ciise! Hase yeeshee weli qayb weyn oo Baybalka ka mid ahi way ii madoobayd. Sannadkii 1818 ama 19, anigoo la sheekaysanaya saaxiib aan booqasho ugu tegay, oo hore ii yaqaanay isla markaana [i maqli jiray] anigoo hadlaya intii aan deistka ahaa, ayuu si macne leh ii weyddiiyey, ‘Maxaad ka qabtaa aayaddan, iyo ta kale?’ isagoo tixraacaya aayaadihii hore ee aan diidi jiray intii aan deistka ahaa. Waan gartay waxa uu ka wado, oo waxaan ugu jawaabay—Haddii aad waqti i siisid, waxaan kuu sheegi doonaa waxa ay ka dhigan yihiin. ‘Muddo intee le’eg ayaad rabtaa?’ Ma aqaan, laakiin waan kuu sheegi doonaa, ayaan ku

jawaabay, waayo ma rumaysnayn in Ilaah bixiyey waxyi aan la fahmi karin. Markaasaan go'aansaday inaan Baybalkayga barto, anigoo rumaysan inaan ogaan karo waxa Ruuxa Quduuska ahi ula jeeday. Laakiin isla markii aan go'aankan qaatay ayaa fikirkiigii igu soo dhacay—'Ka warran haddii aad hesho tuduc aadan fahmi karin, maxaad samayn doontaa?' Markaas habkan Baybalka loo barto ayaa maskaxdayda ku soo dhacay:—Waxaan qaadan doonaa ereyada tuducyada caynkaas ah, oo waxaan ku daba geli doonaa Baybalka oo dhan, oo sidaas ayaan ku ogaan doonaa macnahooda. Waxaan haystay Cruden's Concordance, kaas oo aan u malaynayn inuu yahay kan ugu wanaagsan dunida; sidaas daraaddeed waxaan qaatay kaas iyo Baybalkayga, oo waxaan fadhiistay miiskayga, mana aanan akhriyin wax kale, marka laga reebo wax yar oo wargeysyada ah, waayo waxaan go'aansaday inaan ogaado waxa Baybalkaygu ka dhigan yahay. Apollos Hale, *The Second Advent Manual*, 65.

Dahabkii Miller laguma aqoonsan oo keliya habkiisii daraasadda, balse sidoo kale waxyiga tooska ah ee Ilaah ka yimid.

“Ilaah wuxuu malaa’igtiisii u diray inay taabato qalbiga nin beeraley ah oo aan rumaysnayn Kitaabka Quduuska ah, si loogu hoggaamiyo inuu baadho waxsii sheegyada. Malaa’igta Ilaah marar badan bay booqdeen kii la doortay, si ay u hagaan maskaxdiisa oo ay fahamkiisa ugu furaan waxsii sheegyadii weligood mugdiga ku ahaa dadka Ilaah. Bilowgii silsiladda runta ayaa la siiyey isaga, waxaana loo hoggaamiyey inuu raadiyo xidhiidhba xidhiidhka ka dambeeya, ilaa uu yaab iyo qaddarin ku eegay Erayga Ilaah. Halkaas ayuu ku arkay silsilad qumman oo run ah. Eraygaas uu hore ugu haystay inaanu waxyoon ahayn ayaa hadda hortiisa ugu furmay quruxdiisa iyo ammaantiisa. Wuxuu arkay in qayb ka mid ah Qorniinku sharxayso qayb kale, oo markii tuduc u xidhmo fahamkiisa, uu qayb kale oo Erayga ka mid ah ka helay wixii taas sharraxayay. Wuxuu Erayga quduuska ah ee Ilaah ku tixgeliyey farxad iyo ixtiraamka iyo haybadda ugu qotada dheer.” *Early Writings*, 230.

Marka Walaasha White ay sheegto in “Ilaah malaa’igtiisii u diray” Miller, waxay tani caddaynaysaa in Jibriil ahaa malaa’igta loo diray Miller, waayo “malaa’igtiisii” waa eray loo nisbeeyo Jibriil.

“Erayadii malaa’igta, ‘Anigu waxaan ahay Jibriil, oo hor taagan Ilaah hortiisa,’ waxay muujinayaan in uu jago sharaf sare leh ku leeyahay maxkamadaha samada. Markii uu fariin ula yimid Daanyeel, wuxuu yidhi, ‘Ma jiro mid ila garab taagan waxyaalahan mooyaane Miikaa’iil [Masiix] amiirkiinna.’ Daanyeel 10:21. Badbaadiyuhu wuxuu Muujintii kaga hadlay Jibriil, isagoo leh in ‘uu diray oo ku muujiyey malaa’igtiisa addoonkiisii Yooxanaa.’ Muujintii 1:1.” *The Desire of Ages*, 99.

Jibriil iyo malaa’igihii kale ayaa hagay “maskaxda” Miller, oo “u furay fahamkiisa waxsii sheegyadii weligoodba mugdiga ku ahaa dadka Ilaah.” Farrintiisu si fudud ugama dhalan oo keliya habkiisii daraasadda, balse sidoo kale waxay ku timid muujin Rabbaani ah. Habkii uu u adeegsaday barashada Kitaabka Quduuska ah qudhiisu si toos ah ayuu maskaxdiisa ugu yimid. Marka Ilaah runta maskaxdeena ku soo dejiyo, taas waa muujin Rabbaani ah, taas oo ka duwan in runta lagu gaaro habraaca si qumman loogu kala qaybiyo Kitaabka Quduuska ah. Miller labadaba wuu sameeyey, hase yeeshee muujinta Rabbaaniga ahi waxay qayb ka ahayd sida Miller ku yimid

inuu fahmo mawduuca “the daily.”

Miller ma garan lahayn isu-beddelka jinsiga ee ku jira Daanyeel cutubka siddeedaad, aayadaha sagaal ilaa laba iyo toban, waayo waxa keliya ee uu haystay waxay ahaayeen Kitaabka Quduuska ah iyo buug erey-raac ah oo aan wax macluumaad ah ka bixin afafka Kitaabiga ah. Ma uu arki lahayn kala duwanaanshaha u dhexeeya ‘sur’ iyo ‘rum’, kuwaas oo labadaba loo turjumay “qaadid.” Sidoo kale ma uu arki lahayn kala duwanaanshaha u dhexeeya ‘miqdash’ iyo ‘qodesh’, kuwaas oo labadaba loo turjumay “meesha quduuska ah.”

Muu arki lahayn inuu arko runta erayga “tamid” oo Kitaabka Quduuska ah ku jira boqol iyo afar jeer. Runta aanu arki karin (taas oo haddana ah runta uu isagu arkay), waxay ahayd in boqolka iyo afarta jeer ee erayga Cibraaniga ah ee “tamid” lagu adeegsado Kitaabka Quduuska ah, ay haddana ku tahay oo keliya kitaabka Daanyeel meesha erayga Cibraaniga ah ee “tamid” loogu adeegsado magac ahaan. “Tamid” waa eray Cibraani ah oo macnihiisu yahay “joogto ah”, waxaana kitaabka Daanyeel lagu tarjumaa “tan maalinlaha ah.”

Keliya kitaabka Daanyeel oo keliya ayaa eraygu ugu adeegsan yahay magac ahaan, halka sagaal iyo sagaashanka jeer ee kale oo dhan loogu adeegsaday fal-kaab ahaan. Sababtaas awgeed, markii turjubaanadii Kitaabka King James ay la kulmeen Daanyeel oo erayga shan jeer u adeegsanaya magac ahaan, halka qorayaashii kale ee Kitaabka oo dhan ay sagaal iyo sagaashan jeer ugu adeegsadeen fal-kaab ahaan, culayska caddayntu wuxuu ku qasbay inay “saxaan” adeegsiga Daanyeel ee eraygaas magac ahaan. Si ay Daanyeel “u saxaan,” waxay ku dareen erayga “allabari” eraygaas, sidaasna magac ayey uga dhigeen fal-kaab. Dabadeedna, si loo saxo turjubaanada, Ellen White waxaa loo waxyooday inay qorto in ay, “aragti ka heshay ‘Daily’-ga, in erayga ‘allabari’ lagu daray xigmadda dadka, oo aanu qoraalka ka tirsanayn; iyo in Rabbigu siiyey aragtida saxda ah ee arrintaas kuwii bixiyey qaylada saacadda xukunka.”

Sida uu Miller qudhiisu marag u yahay, wuxuu doonayay inuu fahmo “kan joogtada ah,” taas oo uu ugu dambayntii ku fahmay 2 Thessalonians. Hase yeeshee sidoo kale, sida uu isagu qudhiisu marag u yahay, markuu doonayay inuu fahmo eray, wuxuu tixgelin jiray meel kasta oo eraygaas lagu adeegsaday, eraygaasuna wuxuu sagaal iyo sagaashan jeer oo kale kaga muuqdaa Kitaabka Quduuska ah. Si kastaba ha ahaatee, maraggiisa ku saabsan “kan joogtada ah” wuxuu yahay in uusan ka helin meel kale oo aan ahayn kitaabka Daniel, markii uu yidhi, “Waxaan sii akhriyey, mana aanan heli karin tusaale kale oo laga helay [kan joogtada ah], Daniel mooyaane.” Miller waxaa loo hoggaamiyey dahabyada qaaliga ah ma aha habkiisa waxbarasho oo keliya, balse sidoo kale waxyiga rabbaaniga ah ee isaga loo siiyey iyada oo loo marayo adeegga malaa’igta.

Taas aawadeed fahamkiisa ku saabsan “kan maalinlaha ah” wuu saxnaa, hase yeeshee wuu koobnaa. Ma uu garan karin in shanta jeer ee “kan maalinlaha ah” lagu xusay kitaabka Daanyeel, mid ka mid ah saddexda jeer ee “kan maalinlaha ah” “la qaaday,” uu matalayay macne ka duwan labada jeer ee kale. Hal mar “kan maalinlaha ah” waxaa lala adeegsaday erayga Cibraaniga ah ee ‘rum’, labada jeer ee kalena waxaa lala adeegsaday erayga Cibraaniga ah ee ‘sur.’ Labada erayba waxaa loo turjumaa qaadid, laakiin ‘rum’ ee Daanyeel cutubka siddeedaad, aayadda kow iyo tobnaad, waxay ka dhigan tahay kor u qaadid iyo sarraysiin, halka cutubka kow iyo tobnaad,

aayadda kow iyo soddonaad, iyo cutubka laba iyo tobnaad, aayadda kow iyo tobnaad, erayga ‘sur’ uu ka dhigan yahay ka saarid.

Fiqiga yaqaannada cunaya oo cabbaya cuntada Baabuloon waxay ku doodayaan in haddii wax la qaado ama mar kasta oo wax kor loo qaado, labaduba ay metelaan nooc ka mid ah ka-qaadis; sidaas darteedna labada erayba waa in loo fahmaa inay wada leeyihiin isla macnahaas. Waxay ku doodayaan in saddexda jeer ee “the daily” la “qaado” ay mar walba ka dhigan tahay in la saaro; markay sidaas sameeyaanna, waxay caddeynayaan in Daanyeel uu taxaddar la’aan ku ahaa doorashadiisa erayada. Si cad uma yidhaahdaan taas, laakiin si ka dhalanaysa dooddooda waxay ku baraan in Daanyeel ay ahayd inuu erayga ‘sur’ ku isticmaalo dhammaan saddexda dhacdo, maxaa yeelay sida ay fiqiga yaqaannadu qabaan, wuxuu sida la moodayo ula jeeday isla waxii qudha mar kasta oo “the daily” la “qaado.”

Waxay sidaas oo kale ku sameeyaan ereyada ‘miqdash’ iyo ‘qodesh’ oo labaduba lagu tarjumay “meesha quduuska ah,” aayadaha kow iyo tobnaad ilaa afar iyo tobnaad ee cutubka siddeedaad. Tixraac kasta oo “meesha quduuska ah” ah oo ku jira afartaas aayadood, waxay ku adkaayaan in dhammaantood matalaan meesha quduuska ah ee Ilaah. Haddana, sida ka dhalanaysa taas, Daanyeel wuxuu ahayd inuu si fudud u adeegsado ‘qodesh’ saddexdaas tixraacba oo dhan, oo uusan ku adeegsan ‘miqdash’ aayadda kow iyo tobnaad. Miller ma uu aqoonsan lahayn kala duwanaanshaha u dhexeeya ereyadaas, laakiin fiqiga casriga ahi way aqoonsadaan, oo markay aqoonsadaanna, waxay ku adkaayaan in aan wax kala duwanaansho ah la qirin. Hase yeeshee Miller, oo aan garanayn kala duwanaanshaha u dhexeeya ereyadaas, wuxuu gaadhay faham ka soo horjeeda kan fiqiga casriga ah.

Xaqiiqadu waxay tahay in Daanyeel uu ahaa qoraa taxaddar badan, oo yaqaan afka Cibraaniga, laguna xukumay inuu toban jeer ka caqli badnaa dhammaan nimankii kale ee xigmadda lahaa ee Baabuloon. Haddii uu jiray qof yaqaan isticmaalka habboon ee afka Cibraaniga, iyo sida ay ahayd in si sax ah loogu muujiyo taariikhdaas gaarka ah, wuxuu ahaa Daanyeel. Haddii Daanyeel adeegsaday ereyo kala duwan, waxay ahayd sababta oo ah waxaa loogu talagalay inay gudbiyaan macnayaal kala duwan, kuwaas oo uu si ula kac ah u doonayay inuu muujiyo. Marka la aqoonsado adeegsiga kala duwan ee Daanyeel ee erayada loo tarjumay “meesha quduuska ah” ama “qaadid,” waxay taageerayaan fahamkii Miller ee “kan maalinlaha ah,” kaas oo Miller ku gartay isla tuducii Bawlos ku caddeeyo in kuwa runta neceb loo qaddaray inay helaan marin-habaabin xoog leh.

Kuwa neceb runta oo rumaysta beenta keenta baadi-wareer xoog leh, waxaa kaloo lagu matalaa inay yihiin sakhraamiintii Efrayim, kuwaas oo loo qaybiyey laba nooc. Nooc keliya waa hoggaanka aqoonta leh, nooca kalena waa kuwa aan waxbaran oo maqli doona oo keliya waxa kuwa aqoonta leh ay baraan. Iyagu waa kuwa ku gambada beenta hoosteeda, oo axdi la gala dhimashada. Iyagu waa bikradihii nacasyada ahaa ee Matayos shan iyo labaatan, iyo kuwa naftoodu kor isu qaaddo ee Xabaquuq laba. Iyagu waa kuwa diida runaha aasaasiga ah ee riyadii Miller, kuwaas oo dhammaadka toban jeer ka sii ifaya si ka badan, taas oo matalaysa imtixaankii tobnaad oo ugu dambeeyey ee Israa’iil casriga ah, sida lagu tusaaleeyey imtixaankii tobnaad oo ugu dambeeyey ee Israa’iil qadiimiga ah.

Waxaan daraasaddan ku sii wadi doonnaa maqaalka xiga.

Markaasaa Rabbigu wuxuu Muuse ku yidhi, Ilaa goormay dadkani iga cadhaysiinayaan? Oo ilaa goormay i rumaysan waayaan, in kastoo calaamooyinkii aan dhexdooda ku dhex sameeyey oo dhan? Waxaan ku dhufan doonaa belaayo, oo waan ka dhaxal saari doonaa, adigana waxaan kaa dhigi doonaa quruun iyaga ka weyn oo ka xoog badan. Markaasaa Muuse Rabbiga ku yidhi, Masriyiintu way maqli doonaan, waayo, xooggaaga ayaad dadkan kaga soo bixisay dhexdooda; oo waxay u sheegi doonaan dadka deggan dalkanna; waayo, waxay maqleen in adiga, Rabbiyow, aad dadkan dhex joogto, in adiga, Rabbiyow, fool ka fool lagu arko, iyo in daruurtaadu korkooda taagan tahay, iyo in aad hortooda ku socoto, maalinnimada tiir daruur ah, habeenkiina tiir dab ah. Haddaba haddaad dadkan oo dhan sidii nin keliya u disho, markaas quruumihii maqlay warkaaga waxay odhan doonaan, Rabbigu ma uu karin inuu dadkan geliyo dalkii uu ugu dhaartay, sidaas daraaddeed ayuu cidlada ugu laayay.

Oo hadda, waan ku baryayaaye, xoogga Rabbigay ha weynaado, sidaad u hadashay adigoo leh, Rabbigu waa dulqaad badan yahay, naxariistiisuna way weyn tahay; xumaanta iyo xadgudubkana wuu cafiyaa, hase ahaatee sinaba dembilaha eed la'aansho uguma sheego; oo wuxuu xumaantii aabbayaasha ku ciqaabaa carruurta ilaa farcanka saddexaad iyo kan afraad. Haddaba waan ku baryayaaye, xumaanta dadkan u cafi sida ay u weyn tahay naxariistaadu, sidaadna dadkan u saamaxday tan iyo Masar ilaa imminka. Markaasaa Rabbigu yidhi, Waan cafiyey sidii hadalkaagu ahaa; laakiin sida runta ah ee aan u noolahay, dhulka oo dhammu waxaa ka buuxsami doona ammaanta Rabbiga. Maxaa yeelay nimankaas oo dhan oo arkay ammaantaydii iyo calaamooyinkaygii aan ku sameeyey Masar iyo cidlada, oo haddana hadda toban jeer i tijaabiyey, codkaygana ma ay dhegaysan, hubaal ma ay arki doonaan dalkii aan ugu dhaartay awowayaashood; oo kuwoodii iga cadhaysiiyey midkoodna ma arki doono. Laakiinse addoonkaygii Kaaleb, maxaa yeelay ruux kale ayaa la jiray isaga, oo si buuxda ayuu ii raacay, isaga ayaan gelin doonaa dalkii uu tegey; farcankiisuna way dhaxli doonaan. Tirintii 14:11–24.